

Standarder

architecture

Fællesoffentlig it-standardisering

- En vejledning om OIO it-standarder

Ministeriet for Videnskab
Teknologi og Udvikling

Fællesoffentlig it-standardisering
- En vejledning om OIO it-standarder

Denne publikation er en del af
OIO Grundlaget.
Referencenummer OIO 15 [1:2005].

Udgivet af:
Videnskabsministeriet

Ministeriet for Videnskab, Teknologi
og Udvikling
Bredgade 43
1260 København K

Telefon: 3392 9700
Fax: 3332 3501

Publikationen udleveres gratis så
længe lager haves, ved henvendelse
til:

IT- og Telestyrelsen.
danmark.dk
Telefon: 1881
sp@itst.dk
www.netboghandel.dk

Publikationen kan også hentes på
Videnskabsministeriets hjemmeside:
<http://www.vtu.dk>
ISBN (internet): 87-91469-98-8

Tryk:
Greffa Tryk A/S
Oplag: 2.000
ISBN: 87-91469-96-1

>

Fællesoffentlig it-standardisering

- En vejledning om OIO it-standarder

Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling
Juni 2005

1	Indledning	5
2	It-standarder	7
	2.1 Hvad er standarder, og hvorfor giver de værdi?	7
	2.2 Sådan etableres standarder	8
	2.3 Offentlig involvering i standardiseringsarbejdet	9
3	Fælles åbne standarder	11
4	It-standardiseringsområder	13
5	Organiseringen af det offentlige it-standardiseringsarbejde	15
	5.1 Arbejdet inden for sektorerne	19
	5.2 Processen med udvikling af nye OIO it-standarder	20
	5.3 Løbende ændringer og vedligeholdelse af eksisterende standarder	20
6	Oversigt over OIO it-standarder	23
	6.1 OIO-kataloget over offentlige it-standarder (tidligere Referenceprofilen)	23
	6.2 Retningslinier for vurdering	23
	6.3 Nuværende standarder i OIO-kataloget	24
	6.4 Her kan OIO-kataloget bruges	25
	6.5 OIO-kataloget på nettet	26
Bilag 1:	Fællesoffentlige OIO-standardiseringsfora	27
Bilag 2	Ordliste	31
Bilag 3	Yderligere information	34

1 Indledning

Brugen af it-systemer giver gode muligheder for at levere både bedre og mere effektiv service til borgere og virksomheder. Og den kan gøre den offentlige forvaltning mere effektiv og driften mere rationel.

Vi har i Danmark fastsat en politisk målsætning om at blive blandt verdens bedste, både i udrulningen af infrastruktur til ny informations- og kommunikationsteknologi og i udnyttelsen af teknologien.

Interoperabilitet er afgørende

Forudsætningen for, at vi kan få det fulde udbytte af ny infrastruktur og informations- og kommunikationsteknologi, er interoperabilitet. Interoperabilitet betyder, at forskellige it-systemer kan tale sammen.

Interoperabilitet betyder, at forskellige systemer kan tale sammen

Nøglen til interoperabilitet er fælles standarder.

Nøglen til interoperabilitet er fælles standarder, og derfor er arbejdet med fælles offentlig standardisering et af Videnskabsministeriets nøgleområder. Det er derfor vigtigt, at alle med forretningsansvar i den offentlige forvaltning forstår nødvendigheden af at bruge fælles offentlige standarder. Udviklingen af forretning og standarder skal fremover gå hånd i hånd, hvis it-systemerne skal vedblive med at kunne tale sammen.

Indtil for få år siden var it-udviklingen præget af lukkede systemer. De enkelte områder skabte deres egne it-løsninger, som måske virkede udmærket inden for den enkelte forvaltning eller inden for den enkelte forvaltnings enkelt-opgaver. Men it-systemerne var lukkede som siloer. Data kunne ikke genbruges af andre systemer i den offentlige forvaltning, hvor de naturligt burde være tilgængelige. Dette er der ikke noget mærkeligt i. Det var, hvad man kunne teknologisk.

Sammenhængende it kræver bevidste valg

I dag er mulighederne anderledes. Men vi får ikke sammenhængende it-systemer, medmindre vi bevidst og målrettet går efter, at de skal virke sammen.

Mulighed for store
samfundsmæssige gevinster

Set i et samfundsperspektiv er der store gevinster at hente, når it sammentænkes på tværs af de enkelte it-systemer, således at de kan virke sammen. Herved øges mulighederne for en forretningsmæssig udnyttelse markant. Hvis relevante data er tilgængelige for alle relevante aktører, betyder det, at de ikke skal genskabes hver gang, der er brug for dem (udvekslingen af data skal naturligvis ske i overensstemmelse med persondataloven og de gældende regler for udveksling af data). Arbejdet med at hente og registrere data minimeres, og borgere og virksomheder skal for eksempel ikke ulejliges med at besvare de samme spørgsmål hver gang, de henvender sig. Både borgere, virksomheder og det offentlige selv kan populært sagt få mere for de samme penge – eller vi kan få det samme for færre penge.

Mere konkurrence og
leverandøruafhængighed

Brugen af fællesoffentlige standarder skaber derudover mulighed for valgfrihed mellem forskellige it-løsninger og mulighed for konkurrence mellem forskellige it-leverandører. Dette sikrer også en større leverandøruafhængighed.

Med dette dokument beskriver vi principperne og processen omkring den offentlige it-standardisering. Vi forklarer, hvad standarder er, hvilken betydning de har, og hvordan det fællesoffentlige standardiseringsarbejde finder sted.

I bilag gives en oversigt over fællesoffentlige OIO-standardiseringsfora; en ordliste; samt henvisninger til yderligere informationskilder inden for området.

2 It-standarder

2.1 Hvad er standarder, og hvorfor giver de værdi?

Standarder er præcise beskrivelser

En it-standard er en præcis beskrivelse af aftalte krav, der skal overholdes i en given sammenhæng eller teknisk løsning. En it-standard sikrer dermed, at de byggesten, der bruges til at lave it-systemer, passer sammen.

Standarder bygger på aftaler

It-systemer udvikles for at understøtte forretningsbehov ved at digitalisere givne forretningsprocesser. Der kan være tale om at digitalisere handel med varer, hvor den proces, der er forbundet med at foretage en handel, oversættes til it-processer. For at det kan blive muligt, skal der blandt andet være aftaler omkring, hvilken information der udveksles, hvornår den udveksles, hvilke systemer der bruges til at udveksle informationen og hvilket sikkerhedsniveau, der er nødvendigt.

Hvis alt dette skal aftales fra gang til gang, giver det ikke væsentlige fordele. Fordelen opstår, når der aftales fælles spilleregler, samt tekniske og indholdsmæssige datadefinitioner, der kan genbruges, og som ikke kun gælder mellem to parter, men mellem alle med et fælles forretningsbehov. Disse regler og tekniske definitioner kaldes standarder.

Jo flere der enes, jo større værdi

Det betyder, at jo flere der kan enes om en given standard, jo flere kan udnytte de muligheder, dette giver for at kommunikere. Ikke mindst vil der desuden blive udviklet produkter, der er baseret på den givne standard. Manglende standarder, eller manglende valg af standarder, medfører derimod usikkerhed, som det for eksempel var tilfældet under ”standard-krigen” mellem VHS og Betamax videooptagere. Manglende standarder på it-området kan have lige så voldsomme følger som manglende standarder vedr. dimensionering af jernbaner, veje og spænding i stikkontakter.

Så vidt muligt internationalt aftalte standarder

Standarder, der kan aftales internationalt, er at foretrække, da disse vil sikre størst mulig udbredelse samt stabilitet omkring standardvalget. Men da it understøtter forretningsprocesser, samtidig med at it-udviklingen går hurtigt, er det sjældent

>

muligt at have globale standarder. En standard vil derfor ofte have en international og national version.

Nationale standarder er som oftest baseret på internationale standarder med vigtige tilpasninger

Nationale standarder vil dermed være baseret på internationale standarder: Det vil dog om nødvendigt være med vigtige tilpasninger til særlige nationale forhold og behov (hvis det er nødvendigt). Et eksempel på dette er OIOXML, der fastlægger rammerne for, hvordan man i Danmark skal basere sig på og overholde internationale datastandarder. OIOXML rummer samtidig en række tilpasninger, der giver særlig værdi i en dansk sammenhæng. Endelig kan der være helt lokale standarder for en sektor som sundhed, handel eller geografiske data eller inden for eksempelvis en privat koncern eller et ministerium.

Standardiseringsarbejdet drevet af forvaltningens forretningsmæssige behov.

Prioriteringerne i standardiseringsarbejdet i den offentlige sektor:

- > skal være drevet af myndighedernes forretningsmæssige og forvaltningsmæssige behov.
- > skal støtte op omkring centrale forvaltningsprocesser ved, at de individuelle standarder der udvælges til OIO-standarder, kan spille sammen på tværs.
- > Standarder, der ikke implementeres, har ingen værdi. Indsatsen skal prioriteres og især fokuseres på områder, hvor myndighederne faktisk skal i gang med at investere.

Ministerier, myndigheder og sektorer, som vil være ”proaktive”, bør hvert år gennemgå lovprogrammet og udpege de love, for hvilke fælles arkitekturstandarder vil give en positiv business case, og sætte kraftigt ind dér.

2.2 Sådan etableres standarder

Standarder opstår, når aktører erkender behovet for fælles retningslinier

Standarder opstår sædvanligvis ved, at en gruppe aktører inden for et bestemt område erkender behovet for fælles retningslinier. En standard udtrykker således en overenskomst mellem

et antal (men ikke nødvendigvis alle) aktører i et givet teknologisk område, ofte indgået indenfor rammerne af et internationalt standardiseringsorgan som W3C eller OASIS.

De facto standarder

Men standarder kan også opstå ved, at en enkelt leverandør udvikler en standard, der kommer til at dominere markedet uden at være godkendt af et internationalt standardiseringsorgan. Det kaldes en de facto standard. Firmaet Adobes implementering af præsentationsformatet PDF er et eksempel på en de facto standard.

2.3 Offentlig involvering i standardiseringsarbejdet

De offentlige myndigheders deltagelse

Det er almindeligt i alle lande, at de offentlige myndigheder er involveret i forskellige former for standardiseringsarbejde. I de senere år har der været en stigende tendens til, at offentlige myndigheder i forbindelse med digital forvaltning bliver opmærksomme på behovet inden for flere og flere områder. Det sker for at sikre, at der udvikles og anvendes standarder, der kan understøtte de politisk fastsatte samfundsmæssige målsætninger. Det gælder også internationalt for eksempel i EU, hvor der skal udveksles standarder, der for eksempel kan sikre handel over grænser eller udveksling af information om personer.

OIO-it standarder

De standarder der sikrer, at den offentlige sektor i Danmark hænger sammen, og sørger for, at vi udnytter den mulige fleksibilitet og sikrer konkurrence og valgfrihed, kaldes **OIO it-standarder**. OIO (Offentlig Information Online) udtrykker, at der er tale om standarder, der er valgt på basis af internationale standarder, men tilpasset den danske offentlige sektor og de særlige forretningsbehov, der kan være her. Udtrykket "OIO it-standard" er med andre ord en slags offentligt kvalitetsstempel.

Det er således et kendetegn ved den danske standardiseringsproces, at den altid tager udgangspunkt i internationale

>

standarder og derved sikrer, at de nationale standarder dels understøttes af it-industrien, dels at nationale systemer kan hænge sammen med internationale.

Den offentlige sektors it-standardisering skal dels sikre, at den offentlige sektor kan fungere effektivt. Men det offentlige kan også i kraft af sin størrelse spille en rolle ved at påvirke den generelle udvikling i, og anvendelse af, standarder. Et centralt middel i denne forbindelse er at støtte åbne standarder, da dette sikrer, at flere leverandører kan levere de nødvendige produkter, og at alle har adgang til at benytte disse.

3 Fælles åbne standarder

>

Åbne fælles offentligt ejede standarder modvirker monopoldannelse

Et centralt mål med it-standardiseringsarbejdet er at skabe og opretholde et velfungerende marked – det vil sige et marked, der gør det muligt for mange leverandører at tilbyde løsninger på en given opgave. Derfor er det vigtigt, at standarderne er åbne og gennemskeelige. I modsat fald er der risiko for monopoldannelse på markedet.

Det danske standardiseringsparadigme tager udgangspunkt i den *fuldstændigt åbne* standard:

Tilgængelige og gratis standarder

> En åben standard er **tilgængelig og gratis for alle** (det vil sige, at den er fælles offentligt eje, at der ikke diskrimineres mellem brugerne, og at der ikke forlanges betaling eller andre modbydelser som betingelse for anvendelse af standarden).

Standarder der forbliver tilgængelige og gratis

> En åben standard **forbliver** nødvendigvis tilgængelig og gratis og er også gratis at få adgang til (det vil sige, at ejeren – hvis en sådan findes - fraskriver sig mulighed for på et senere tidspunkt at begrænse adgang til standarden, for eksempel ved at forpligte sig til åbenhed i resten af et eventuelt patents løbetid).

Standarder der er fuldt dokumenterede i alle detaljer

> En åben standard er **gratis tilgængelig og dokumenteret i alle detaljer** (det vil sige at samtlige aspekter af standarden er gennemskeelige og dokumenterede, og at både adgangen til dokumentation og retten til anvendelse af selve standarden er gratis).

I forhold til den fuldstændigt *åbne* standard vil der dog ofte være nogle begrænsninger. Der kan være betaling (royalties) forbundet med brugen, eller der kan være andre begrænsninger.

De standarder, der gælder for den offentlige sektor i Danmark, vedtages også i en åben proces i den offentlige sektor. Alle relevante aktører har mulighed for at deltage i standardiseringsprocessen.

>

4 It-standardiseringsområder

>

Den offentlige it-standardisering foregår inden for tre hovedområder:

- > Tekniske standarder
- > Datastandarder
- > Processtandarder

Tekniske standarder

De **tekniske standarder** er i mange situationer usynlige for brugerne, men kræves af it-systemerne, når de skal udveksle information eller på anden måde fungere. Et eksempel er Web Service-standarden SOAP, som er en protokol, der tillader applikationer at kommunikere med hinanden.

Datastandarder

Datastandarderne sikrer, at de begreber, der udveksles mellem it-systemer og deres komponenter, er entydigt defineret. En sådan standard kan for eksempel definere, hvorvidt et adressefelt indeholder både gadenavn og -nummer, eller om nummeret findes i et separat felt. Sådanne forhold er sædvanligvis ikke specificeret i de tekniske standarder, men de er vigtige for at sikre en problemfri udveksling af information, hvor it-systemerne forstår hinanden. Datastandarder er et af de helt centrale standardiseringsområder inden for digital forvaltning. Det skyldes, at standardisering af XML formater er en forudsætning for effektiv udveksling af oplysninger/data mellem de offentlige myndigheder.

Processtandarder

Processtandarderne beskriver fælles fremgangsmåder og handler i høj grad om, hvordan og hvortil information sendes og behandles, samt hvordan den skal håndteres. Der er altså tale om en kategori af standarder, der i højere grad handler om mennesker og arbejdsprocesser end om de tekniske aspekter af it. DS 484 „Norm for edb-sikkerhed“ er et eksempel på en processtandard, der beskriver procedureerne for arbejde med sikkerhed i hele organisationen.

>

5 Organiseringen af det offentlige it-standardiseringsarbejde

>

Både aftagere og leverandører af it-løsninger har behov for hurtige tilpasninger

Både aftagere og leverandører af it-løsninger har behov for et standardiseringsarbejde, der hurtigt, effektivt og fleksibelt kan tilpasse sig de skiftende krav og udviklingstendenser, ligesom de standarder, der udvikles, skal være baserede på myndigheders eller virksomheders konkrete forretningsbehov.

Denne udfordring har det offentlige i Danmark taget op ved at etablere en række instanser, der varetager standardiseringsarbejdet omkring digital forvaltning. Selvom udgangspunktet er digital forvaltning, har standardiseringsarbejdet en afsmittende virkning på samfundet i øvrigt.

Kvalificeret, åben og omstillingsparat organisering af it-standardiseringen

Der er i løbet af de seneste år etableret en kvalificeret og åben organisering, der udgør den praktiske ramme for standardiseringsarbejdet. Såvel organiseringen som processerne omkring sagsbehandlingen af standarderne giver mulighed for bred dialog, samarbejde og koordinering mellem for eksempel myndigheder og leverandører, eller mellem forskellige sektorer som sundhed, handel og geografiske data. De danske standardiseringsprocesser bygger derudover på konsensus, hvilket gør værdien af standarderne størst mulig.

Processen er bygget op med et overordnet koordinerende organ, KIU (Det Koordinerende Informations Udvalg). To tekniske komitéer sætter nationale rammebetingelser og sikrer, at viden genbruges. Desuden findes en række underudvalg, der på baggrund af en given sektors forretningsbehov kommer med forslag til nye standarder.

En kort beskrivelse af roller og formål med netop denne organisering er som følger:

- > KIU har ansvaret for standardiseringsprocessen og godkender formelt de offentlige it-standarder.
- > Komitéerne har til opgave at etablere de tekniske rammebetingelser for standardiseringen, at validere standarder og at sikre sammenhæng på tværs

>

- > De to fora sikrer dialogen mellem branchen, institutionerne og de andre relevante aktører.
- > Sektorstandardiseringsudvalgene har til opgave at udvikle tekniske standarder, data- og processtandarder i forhold til sektorernes standardiseringsbehov.

Her er de forskellige udvalg, der driver processen:

DET KOORDINERENDE INFORMATIONSUDVALG

Det tværgående og koordinerende standardiseringsarbejde er forankret i Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling. Det Koordinerende Informationsudvalg (KIU), der refererer til Bestyrelsen for Digital Forvaltning, har rollen som det fællesoffentlige koordinationsorgan.

Opgaver: Tekniske standarder, processtandarder og datastandarder

Roller: KIU har det overordnede ansvar for standardiseringsprocessen.

Medlemmer:

- > Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling
- > Den Digitale Taskforce
- > Finansministeriet-, Indenrigs- og Sundhedsministeriet, CPR kontoret
- > Told og Skat
- > Økonomi- og Erhvervsministeriet
- > KL
- > Amtsrådsforeningen
- > IT- og Telestyrelsen
- > Københavns- og Frederiksberg Kommune
- > Erhvervs- og selskabsstyrelsen

Sekretariat: Videnskabsministeriet

KIU har nedsat to komitéer:

OIO-DATASTANDARDISERINGSKOMITÉEN (tidligere XML-komitéen)

OIO-datastandardiseringskomitéen beskæftiger sig med arkitektur og standardisering vedr. information og data. Komitéen fastlægger regler for - og godkender datastandarder til - udveksling i XML (såkaldt OIOXML).

Opgaver: XML baserede standarder, specielt på dataområdet

Roller:

- > Etablere de tekniske rammebetingelser for standardiseringen
- > Validere standarder
- > Sikre sammenhæng på tværs

Medlemmer: Repræsentanter fra stat, amter og kommuner

Sekretariat: Videnskabsministeriet

OIO-IT-ARKITEKTURKOMITÉEN (tidligere It-arkitekturkomitéen)

IT-arkitekturkomitéen beskæftiger sig bredt med rammer for arkitektur for digital forvaltning. Komitéen giver blandt andet anbefalinger vedr. anvendelse af tekniske standarder og infrastruktur i forbindelse med digital forvaltning.

Opgaver: Serviceorienteret arkitektur, tekniske standarder og processtandarder.

Roller:

- > Etablere de tekniske rammebetingelser for standardiseringen
- > Validere standarder
- > Sikre sammenhæng på tværs

Medlemmer: Repræsentanter fra stat, amter og kommuner

Sekretariat: Videnskabsministeriet

Yderligere fora under KIU:

OIO-udviklerforum (Tidligere Forum for OIOXML)

Opgaver: Dialog om datastandardiseringsarbejdet.

Roller: Den primære funktion er at sikre kontakt, dialog, information og udveksling af erfaringer, vurderinger og holdninger til arbejdet med XML- og datastandardisering.

Medlemmer: Åbent forum for offentlige myndigheder, branchen og andre.

Sekretariat: Videnskabsministeriet

OIO It-arkitekturforum (tidligere It-arkitekturforum)

Opgaver: Dialog vedr. tekniske standarder og processtandarder.

Roller: Den primære funktion er at sikre kontakt, dialog, information og udveksling af erfaringer, vurderinger og holdninger til arbejdet med arkitektur for digital forvaltning.

Medlemmer: Åbent forum for offentlige myndigheder, branchen og andre.

Sekretariat: Videnskabsministeriet

Sektorstandardiseringsudvalg (tidligere kaldet Domænekomitéer)

Opgaver: Tekniske standarder, processtandarder og datastandarder

Roller: Med udgangspunkt i konkrete forretningsbehov, at udvikle tekniske standarder, data- og processtandarder i forhold til sektorenes standardiseringsbehov inden for rammerne af den offentlige standardisering.

Medlemmer: En ansvarlig myndighed, der har formandskabet, samt yderligere interessenter (for eksempel ministerier, regioner, hospitaler og lægemiddelstyrelsen)

Private parter kan også deltage i OIO-Sektorstandardiseringsudvalg

Videnskabsministeriet deltager med teknisk sparring i standardiseringsarbejdsgrupperne.

Standardisering inden for
en enkeltsektor

5.1 Arbejdet inden for sektorerne

Der er på en række tekniske områder nedsat særlige forretnings-specifikke sektorstandardiseringsudvalg. Disse arbejder med vertikale problematikker (for eksempel sundhedsrelaterede emner i stat, amt og kommune). Hertil kommer horisontale udvalg, der beskæftiger sig med tværgående, mere tekniske emner, der er fælles for flere sektorer (for eksempel standarder for elektronisk sagsbehandling).

En sektor er et afgrænset og sammenhængende område, som for eksempel told og skat, sundhed, universiteter, trafik (og så videre).

Et sektorstandardiseringsudvalg nedsættes, når en ansvarlig myndighed for et givet forretningsområde ønsker det.

Udvalgene godkendes af en af de to komitéer og drives af den ansvarlige myndighed.

Et eksempel:

På Vejdirektoratet –g initiativ er „Domænekomitéen for standardisering af vejdata“ blevet etableret som et sektorstandardiseringsudvalg med det formål at standardisere datamodeller og datadefinitioner under vejdomænet.

Etableringen er sket i dialog med datastandardiseringskomitéens sekretariat og andre parter. Sektorstandardiseringsudvalget har fået et klart mandat af datastandardiseringskomitéen gennem et godkendt kommissorium, der i detaljer beskriver arbejdsfelt og ansvarsområder.

Udvalget er bredt sammensat med deltagere fra Vejdirektoratet, Dansk Cyklistforbund, Dansk Transport og Logistik, Danske Busvognmænd, Frederiksberg Kommune, Fyns Amt, FDM, SID, Rigspolitiet, Trafikministeriet, Danmarks TransportForskning, Roskilde Amt, Herning Kommune og Færdselsstyrelsen.

Den brede forankring er et væsentligt krav, som skal opfyldes for at kunne etablere et Sektorstandardiseringsudvalg med mandat fra datastandardiseringskomitéen.

Sektorstandardiseringsudvalget har efterfølgende taget initiativ til at nedsætte en første arbejdsgruppe, som ligeledes er sammensat med en bred repræsentation fra forskellige institutioner.

Arbejdsgruppen har fokuseret på standardiseringen af dataelementer og udvikling af en service på et udvalgt område. Sektorstandardiseringsudvalget vil senere kunne nedsætte yderligere arbejdsgrupper.

>

5.2 Processen med udvikling af nye OIO it-standarder

Alle kan foreslå og udvikle standarder

Alle - såvel offentlige som private - kan foreslå standarder. Typisk udvikles, bearbejdes og vurderes standarder i sektorstandardiseringsudvalg og i de to OIO-komitéer. Det er komitéernes opgave at sikre sammenhængen og bredden i OIO-standarderne.

Alle relevante aktører kan afgive høringssvar

Alle forslag valideres af sekretariatet og sendes efterfølgende i offentlig høring 30 dage. Både offentlige myndigheder og private aktører kan deltage med høringssvar. På baggrund af høringen vedtages standarden af en af de to komitéer under KIU. Høringen foregår på <http://www.oio.dk/standarder>. KIU behandler eventuelle klager.

Sekretariatets rolle

Efter afsluttet høring behandles de indkomne høringssvar. Der udarbejdes et høringsnotat, der indeholder sekretariatets bemærkninger til de enkelte høringssvar, og en af de to komitéer under KIU vedtager formelt standarden. Som en del af den åbne proces offentliggøres høringsnotatet også på [oio.dk](http://www.oio.dk).

Procestrin i den offentlige it-standardisering

Forslag => Validering => Høring => Vedtagelse => OIO It-standard

5.3 Løbende ændringer og vedligeholdelse af eksisterende standarder

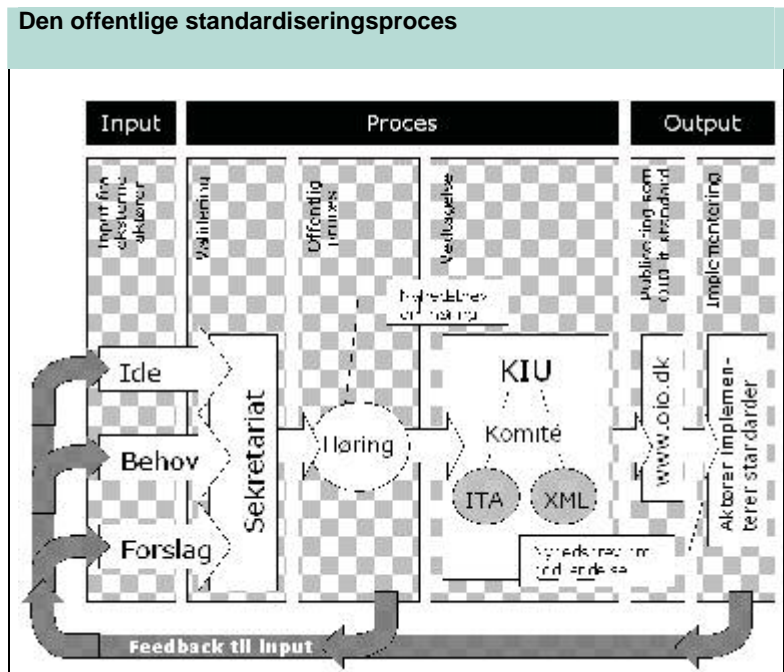
Forslag til ændringer af eksisterende standarder kan stilles af:

- > Komitéerne
- > Sektorstandardiseringsudvalg
- > Offentlige myndigheder - ved henvendelse til komitéerne
- > Sekretariatet

Ændringsforslag følger processen for vedtagelse af nye standarder.

>

Nedenstående figur illustrerer den centrale organisation og processer i det tværgående standardiseringsarbejde, som KIU faciliterer. Mange projekter, arbejdsgrupper, sektorstandardiseringsudvalg (domænekomitéer) og diverse andre fora er ikke med i oversigten, men optræder som eksterne aktører. Det er også vigtigt at understrege, at der er tale om en iterativ proces, hvor standarder for et givent område løbende kan underkastes revision og således kommer igennem processen flere gange.

>

6 Oversigt over OIO it-standarder

6.1 OIO-kataloget over offentlige it-standarder (tidligere Referenceprofilen)

I januar 2004 blev Referenceprofilen, nu OIO-kataloget (Katalog over offentlige it-standarder), lanceret. OIO-kataloget findes både på dansk og engelsk og offentliggøres på <http://www.oio.dk/standarder>. En helt central del af OIO-kataloget er de XML datastandarder, der er udviklet i dansk regi.

OIO-kataloget indeholder de vigtigste vedtagne standarder

OIO-kataloget omhandler de vigtigste vedtagne tekniske, data- og processtandarder på it-området, specielt med fokus på digital forvaltning. Der er tale om analyser og anbefalinger af både standarder, som er udviklet af den offentlige sektor selv, som OIOXML, og vurderinger af kendte, veletablerede standarder, som HTML og PDF samt nyere standarder, som for eksempel Xforms, hvor det kan være vigtigt, at det offentlige træffer et fælles valg, så der sikres sammenhæng.

6.2 Retningslinier for vurdering

Der er flere niveauer af standarder i OIO-kataloget:

Anbefalet: En anbefalet standard er afgørende for myndighedens interoperabilitet og bør blive håndhævet. Ved udbud bør samtlige anbefalede standarder vises særlig opmærksomhed.

Godkendt: En standard med betegnelsen godkendt er moden og har vundet tilstrækkeligt indpas til, at den betragtes som stabil.

De Facto: De Facto betegner en standard, som er bredt accepteret på grund af omfattende anvendelse inden for myndigheden og branchen.

Kommende: Kommende standarder kan have en fremtidig værdi for myndigheden, men har endnu ikke nogen påvist specifik fordel. Myndigheden kan gennemføre et pilotprojekt for at bestemme de potentielle fordele og risici ved valg af denne standard.

Opretholdt: En opretholdt standard indikerer en standard eller praksis, som ikke længere giver forventning om fordele, men som stadig anvendes.

Forlad: Betegnelsen Forlad refererer til en standard eller praksis, som er opgivet til fordel for en bedre løsning, men som dog alligevel stadig er i brug i visse sammenhænge. Myndighederne bør planlægge at udfase løsninger, som har fået denne betegnelse så hurtigt, som der er praktisk muligt.

161 standarder i
OIO-kataloget

6.3 Nuværende standarder i OIO-kataloget

Af de 459 standarder i OIO-kataloget er 305 anbefalede, 73 godkendte, 27 de facto, 32 kommende, 12 opretholdte og 10 forlad.

Den nuværende bestand af standarder i OIO-kataloget er inddelt i disse kategorier:

- > **Brugergrænseflader** (37 stk.) Web standarder, billedformater og multimedia. Herunder standarder for sikring af tilgængelighed.
- > **Dokument- og dataudveksling** (43 stk.) Fra office dokumenter, e-mail og beskedtjenester til web forms, syndikering og databaser. I denne kategori hører også standarder udviklet i det fælles offentlige FESD-projekt.
- > **Netbaserede tjenester** (14 stk.) Basic web service stack, web service management, og business process management.
- > **Indholdsstyring og Metadata Definition** (11 stk.) Datadefinitioner og metadata beskrivelser.
- > **Dataintegration** (14 stk.) Standarder for dataintegration, fra karactersæt til elektronisk handel.
- > **Identity Management** (8 stk.) Standarder for identitetsstyring, blandt andet autentificering og autorisation.
- > **ISB – infostrukturbasen** (285 stk.) Indeholder godkendte datastandarder (OIOXML-skemaer)
- > **Interkonnektivitet** (37 stk.) Webbaseret interkonnektivitet; e-mail og andre protokoller; komponentmodeller, interproceskommunikation, sikkerhed, transport, LAN og WAN interworking, og Routing Exchange Protocols

>

- > **Operationer** (3 stk.) Netovervågning og andre operationsstyringsstandarder.
- > **Forretningsområdespecifikke** standarder (7 stk.) Fra e-learning til geografisk information.
- > **Processtandarder** (1 stk.) Herunder sikkerhedsprocesser.

De standarder, som i dag indgår i OIO-kataloget, dækker de centrale dele af området digital forvaltning, men kataloget er ikke ”komplet”. Blandt andet er kategorien for forretningsområdespecifikke standarder langt fra fuldstændig, ligesom kategorien for processtandarder forventes at vokse væsentligt i de kommende år.

Opdateringer

Sekretariatet i Videnskabsministeriet vil løbende sørge for at vedligeholde OIO-kataloget og rette ting, som for eksempel opdatering af links. Større ændringer, for eksempel ændringer i den måde standarderne er organiseret og kategoriseret på, godkendes af den relevante komité.

Enhver revision af eksisterende standarder eller tilføjelse af nye standarder gennemgår den tidligere beskrevne høringsproces.

6.4 Her kan OIO-kataloget bruges

OIO-kataloget kan have stor værdi mange steder i den offentlige forvaltning, både for den der skal bestille et it-system, og for den, der skal levere et system.

Indkøb med hjælp fra OIO-kataloget

Som it-chef eller it-projektleder i det offentlige kan man bruge oplysningerne i OIO-kataloget til at vurdere et produkt eller tilbud fra en leverandør i forhold til anbefalede standarder, eller til at formulere en kravspecifikation. Som leverandør til det offentlige kan man bruge OIO-kataloget til at sikre sig, at ens produkter lever op til de standarder, som offentlige institutioner anbefales at følge.

Ved at bruge OIO-kataloget, sikrer man sig, at det system, der udvikles, følger de fælles rammer og kan fungere sammen med andre offentlige systemer.

Det er myndighedernes og leverandørernes eget ansvar at sikre sig, at de følger OIO-katalogets retningslinier på en passende måde. Der vil blive udarbejdet en særlig vejledning til brug for de offentlige myndigheders it-anskaffelser, der sikrer, at der kan stilles krav efter OIO-kataloget. Dette arbejde indgår i det videre arbejde med statens standardkontrakter.

6.5 OIO-kataloget på nettet

OIO-kataloget på nettet

I det første år af OIO-katalogets levetid er netstedet blevet etableret som en vigtig kilde til information om standarder inden for det offentlige. Der er nu kun ét centralt sted, man behøver at orientere sig, når man skal have overblik over standarder. Netstedet bliver løbende opdateret og udbygget i takt med, at standarderne inden for forskellige områder ændrer sig, og nye kommer til. Brugere af netstedet kommer med forslag til ændringer og tilføjelser, og der er en god dialog med både leverandører og institutioner.

OIO-kataloget over offentlige it-standarder kan findes på <http://www.oio.dk/standarder/>.

Sekretariatet for OIO-kataloget over offentlige it-standarder:
IT- og Telestyrelsen
It-strategisk kontor
Holsteinsgade 63
2100 København Ø
e-mail: standarder@itst.dk

Bilag 1: Fællesoffentlige OIO-standardiseringsfora >

Nedenstående oversigt er opdelt i tre områder:

- > Tværgående komitéer og tekniske arbejdsgrupper
 - > Herunder specialiserede ekspertfora
- > Forretningsområdespecifikke udvalg
- > Internationale standardiseringsorganisationer

Listen er udfærdiget i april 2005 og er ikke komplet.
En opdateret liste kan findes på <http://www.oio.dk>

Forum navn	Formål
Komitéer	
OIO IT Arkitektur-komitéen	IT-arkitektur komitéen skal facilitere arbejdet med IT-arkitektur i stat, amter og kommuner med særligt henblik på at sikre interoperabilitet mellem IT-systemer på tværs af organisatoriske grænser.
OIO-data-standardiserings-komitéen	Datastandardiseringskomitéen skal facilitere arbejdet med standardisering af data og datamodeller til udveksling i relation til den offentlige sektor.
Tværgående og tekniske arbejdsgrupper	
Nøgledata-arbejdsgruppen	Nøgledata-arbejdsgruppens primære opgave er at tilvejebringe XML-beskrivelser af data i de tre nøglebaser, CVR, CPR og BBR samt Told og Skats databaser.
DokForm Gruppen	DokForm-gruppens arbejde er på det såkaldt semantiske niveau for metadata, hvor det fastsættes hvilke metadataelementer, der er relevante, hvorledes de benævnes, samt hvilke værdier (også kaldet udfaldsrum) de kan antage.
eHandels-udvalget	eHandelsarbejdsgruppen skal facilitere arbejdet med standardisering af meddelelser til understøttelse af elektronisk handel i den offentlige og private sektor.

>

FESD	FESD standardiseringsarbejdet har til formål - ud fra på forhånd fastlagte projektplaner - og i samarbejde med de tre FESD leverandører at få udarbejdet standarder på ESDH-området.
Blanketgruppen	Formålet med arbejdsgruppen er at afklare, hvilke perspektiver og muligheder der er for standardisering på blanketområdet – dvs. indenfor området ”struktureret datafangst”.
Referencetaksonomi arbejdsgruppen	Udvalg, der har til opgave at følge og støtte arbejdet med udviklingen af de fællesoffentlige taksonomier til brug i forbindelse med arkitektur for digital forvaltning.
Sikkerheds-klassifikation arbejdsgruppen	Formålet med opgaven er at udarbejde generelle taksonomier, der omfatter brugerroller og dokumenttyper.
OIO-Emnesystem redaktionsgruppen	Gruppen har til opgave at vedligeholde såkaldte Tema/Type tabeller i et dansk fællesoffentligt emnesystem: OIO-Emnesystem.
MegaData arbejdsgruppen	MegaData arbejdsgruppen har det primære formål at afdække den viden, de erfaringer og løsninger, som allerede nu eksisterer omkring håndtering af store XML filer, og skal sørge for, at dette kommer alle til gode i form af retningslinier/anbefalinger, som det er arbejdsgruppens opgave at få etableret og offentliggjort.
HML-arbejdsgruppen	Arbejdsgruppe for offentlige og private aktører i relation til Hybrid Mail Language (HML). Etableret i samarbejde med Dansk Standard.
Ejendomsdata-udvalget	Ejendomsdataudvalget har til opgave at sikre koordinering, forenkling samt kontinuerlig drift af de tekst-baserede registre der indeholder stedbestemte oplysninger og registreringer vedr. fast ejendom, samt at sikre det tværgående samspil mellem disse registre og de to beslægtede områder: ”persondata” og ”virksomhedsdata”.
Unikke Identifikatorer arbejdsgruppen	Arbejdsgruppe, der skal udarbejde et konkret forslag til - og regelsæt for - hvorledes et nationalt koncept for fælles unikke identifikatorer til digitale objekter kan udmøntes som standard-koncept.

>

Forretningsområdespecifikke udvalg	
Sundhedssektor-standadiseringsudvalg	Sikre etablering af namespace hos OIO InfostrukturBasen og koordinering af arbejdet med standardisering af dataudveksling indenfor sundhedsområdet, samt rådgive om planlægning og prioritering af standardiseringsarbejdet blandt aktører inden for sundhedsdomænet og i tilgrænsende områder.
Universitetssektor-standadiseringsudvalg	Udvalgets hovedopgave er at formulere, operationalisere og realisere projektforslag inden for universitetssektoren, som retter sig mod standardisering af XML til dataudveksling i og uden for sektoren, samt informere og facilitere erfaringsudveksling på tværs om samme.
Vejdatasektor-standadiseringsudvalg	Formålet med udvalget er at fungere som bindeled mellem interessenter (herunder identificering af interessenter) på vejdataområdet, at sikre udviklingen af nationale standarder for vejdataområdet, samt at arbejde for overholdelse af relevante internationale standarder og sikre, at standarderne for vejdata hænger sammen med arbejdet i de øvrige standardiseringsinitiativer.
Sygedagpengesektor-standadiseringsudvalg	Ansvar for at sikre sammenhæng og fremdrift i arbejdet med standardisering af dataelementer til dataudveksling inden for sygedagpengeområdet, at sikre at standardiseringsarbejdet har en høj kvalitet, at godkende XML skemaer til domæneklassen med henblik på genbrug samt at rådgive om planlægning og prioritering af standardiseringsarbejdet blandt aktører inden for domænet og i tilgrænsende områder
Styregruppen for Lex Danica	Gruppen er styregruppe for LexDania arbejdsgruppen, som har til opgave at tilvejebringe et vokabularium til opmærkning af lovstofdokumenter i Danmark, sikre koordinering på europæisk plan og sikre applikations understøttelse for LexDania formatet.
ARF-arbejds-gruppe for IT-arkitektur for EPJ	EPJ IT-arkitektgruppen skal understøtte processen med at stille fælles IT-arkitekturkrav til EPJ-løsninger med henblik på øget genbrug af løsninger og delløsninger. Gruppens arbejde skal resultere i en liste af fælles arkitekturkrav til EPJ, som de enkelte amter kan bruge i deres interne arbejde.

>

Internationale standardiseringsorganisationer	
OASIS e-Government Teknisk Komité	Den internationale standardiseringsorganisation OASIS har et særligt forum for offentlige myndigheder, der på et internationalt niveau kan udtrykke deres behov og krav i forhold til standarder, som kan blive tildelt relevante tekniske OASIS-komitéer.
Universal Business Language (UBL) Teknisk Komité	UBL (Universal Business Language) under OASIS udvikler e-handelsstandarder baseret på ebXML specifikationerne.
IDABC	Under EU's samarbejdsprogram vedr. digital forvaltning er der en række standardiseringsgrupper, bl.a. omkring dokumentstandarder, e-procurement (UBL) og interoperabilitetsrammeverker.
CEN MMI-DC WS	CEN - den europæiske standardiseringsorganisation - har en arbejdsgruppe, der beskæftiger sig med Dublin Core og metadata.
Dublin Core e-Government Group	Forum for internationale eksperter involveret i implementeringen af Dublin Core inden for og på tværs af myndigheder og IGO'er. Identificerer fælles træk i eksisterende offentlige administrationers metadata implementeringer og udarbejde anbefalinger for fremtidige Dublin Core terminologier og "best practices".

Bilag 2 Ordliste

>

Applikation	It-system eller it-program der tjener et brugerformål, modsat systemprogrammer. Eksempler på applikationer er fagsystemer, webbrowsere, tekstbehandlingsprogrammer, regnskabsprogrammer og tegneprogrammer.
Data	Af latin: datum, dvs. noget givet. "Computerdata" betyder enhver form for gengivelse af facts, information eller begreber, som er redigeret i eller omdannet til et format, der egner sig til behandling i et informationssystem.
Datastandarder	Standarder som skal sikre, at de data, der udveksles mellem it-systemer, er entydigt defineret.
De facto standard	En de facto standard er introduceret af en markedsaktør og har etableret sig som den – eller en af de – dominerende faktiske standarder, som bruges på markedet, uden opbakning fra officielle standardiseringsorganer.
De jure standard	En de jure standard er udarbejdet af et anerkendt officielt standardiseringsorgan.
Interoperabilitet	It-systemers evne til at ”snakke sammen”, der vil sige muligheden for at arbejde sammen. Interoperabilitet opnås gennem fælles tekniske grænseflader, der ofte forudsætter standarder.
It-arkitektur	It-arkitektur beskriver den grundlæggende organisering af et eller flere it-systemer, herunder principper for systemernes design og udvikling, og for deres indbyrdes sammenhæng.
It-standard	En præcis beskrivelse af aftalte krav, der skal overholdes i en given sammenhæng eller teknisk løsning.
KIU	Det Koordinerende Informationsudvalg er det fællesoffentlige koordinationsorgan for it-standarder med ansvar for hele standardiseringsprocessen.

>

Komité	Embedsmandssammensat organ. Der er etableret to tekniske komitéer, der sætter nationale rammebetingelser og sikrer at viden genbruges.
Kompatibilitet	Betegnelse for den fælles anvendelse af regler og medier, der må overholdes af afsenderen og modtageren i en kommunikationsproces, for at de kan forstå hinanden.
OASIS	Organization for the Advancement of Structured Information Standards. Standardiseringsorganisation som udgiver e-business standarder og webservice standarder.
OIO	OIO står for Offentlig Information Online og er det fælles-offentlige ”brand” for arkitektur og standarder, digital forvaltning og videndelingsnetstedet, www.oio.dk .
OIO-standard	It-standarder som Kataloget over Offentlige It-standarder anbefaler eller godkender brugen af.
OIOXML	Strukturering og udveksling af information ved hjælp af XML og relaterede standarder i overensstemmelse med danske offentlige retningslinjer for brugen af standarder.
Processtandard	Beskrivelse af fælles fremgangsmåder; handler i høj grad om, hvordan og hvortil information sendes og behandles, samt hvordan den skal håndteres.
Proprietær standard	En proprietær standard er kendetegnet ved, at den ejes af nogen, der udøver - eller kan udøve - begrænsninger i brugernes adgang og anvendelse.
Service-orienteret arkitektur	SOA er den it-arkitektur, der får det hele til at passe sammen, fra forretningsmodeller til teknologiplatforme. Den tager hensyn til, at it-miljøet er heterogent og vil fortsætte med at være det. Det er en ny tænke måde, som overvejer, hvordan man integrerer it-ressourcer og tilgår applikationsfunktionalitet i virksomheden.

Standard	En standard kan i økonomisk forstand defineres som en overenskomst mellem et antal (men ikke nødvendigvis alle) aktører i et givet teknologisk område. Genstanden for overenskomsten kan som udgangspunkt variere fra eksempelvis processer og organisationer, til noget mere håndgribeligt som for eksempel fysiske dimensioner på stikkontakter.
W3C	World Wide Web Consortium, standardiseringsorganisation, udgiver internetspecifikationer (såkaldte webstandarder).
Webservice	En webservice er et softwaresystem, som er designet til at understøtte interoperable maskine-til-maskine interaktioner over et åbent netværk. Webservicen er karakteriseret ved at have en veldefineret grænseflade, som benytter et åbent, maskinlæsbart format.
XML	Når it-systemer skal arbejde sammen, er der behov for en fælles forståelse af de data, som systemerne udveksler med hinanden. XML er en specifikation for strukturering og opmærkning af data. XML er et simpelt, universelt og platformsuafhængigt opmarkerings sprog, skabt til at understøtte brugernes egne navngivne begreber i deres datastruktur.
Åben standard	<p>En <i>fuldstændig</i> åben standard har følgende egenskaber:</p> <ul style="list-style-type: none">> Den er tilgængelig og gratis for alle> Den forbliver tilgængelig og gratis> Den er gratis tilgængelig og dokumenteret i alle detaljer <p>Herudover skal der være mulighed for at deltage i udviklingen af standarden.</p> <p>Den her anførte definition skal ikke opfattes som et mindstekrav for, at en given standard kan betegnes som åben.</p>

Bilag 3 Yderligere information

>

Internet

Videnskabsministeriets netsted målrettet alle offentligt ansatte, der arbejder med it og kommunikation:

www.oio.dk

Katalog over Offentlige It-standarder:

standarder.oio.dk

InfoStrukturBasen:

isb.oio.dk

Publikationer

Hvidbog om it-arkitektur. Videnskabsministeriet. 2003.

Bestil/download på www.oio.dk

Arkitektur for digital forvaltning - Håndbog om begreber, rammer og processer. Videnskabsministeriet. 2004.

Bestil/download på www.oio.dk

Fælles arkitekturprincipper for EPJ. Amtsrådsforeningen, 2005.

Bestil/download på www.arf.dk

Fællesoffentlig it-standardisering

- En vejledning om OIO standarder

Denne vejledning handler om det fællesoffentlige it-standardiseringsarbejde.

En it-standard er en præcis beskrivelse af afalte krav, der skal overholdes i en given sammenhæng eller teknisk løsning. En it-standard sikrer, at de byggesten, der bruges til at lave it-systemer, passer sammen på samme måde som legoklodser.

Der opereres i den offentlige forvaltning med tre hovedområder af standarder:

- > Tekniske standarder er i mange situationer usynlige for brugerne, men kræves af it-systemerne, når de skal udveksle information.
- > Datastandarder sikrer, at de begreber, der udveksles mellem it-systemer og deres komponenter, er ertydigt defineret. En sådan standard kan for eksempel definere, hvorvidt et adressefelt indeholder både gadenavn og -nummer, eller om nummeret findes i et separat felt. Sådanne forhold er vigtige for at sikre en problemfri udveksling af information, hvor it-systemerne forstår hinanden. Datastandarder er et af de helt centrale standardiseringsområder.
- > Processtandarder beskriver fælles fremgangsmåder, og handler i høj grad om, hvordan og hvortil information sendes og behandles, samt hvordan den skal håndteres. Der er standarder, der i højere grad handler om mennesker og arbejdsprocesser end om de tekniske aspekter af it.

I vejledningen introduceres til hvordan standardiseringen foregår, og hvordan myndighederne kan deltage i arbejdet.